

УДК 340:349.2(477)

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.19>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

Константинов Сергій Федорович,

ORCID: 0000-0003-1192-2345

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу приватноправових досліджень
Науково-дослідного інституту правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України

Статтю присвячено питанням вдосконалення підготовки правоохоронців у військовий час. Розглядаються питання готовності правоохоронців до протидії правопорушенням та військовим злочинам. Аналізуються завдання, які стоять перед правоохоронними органами. Узагальнюються проблемні питання підготовки правоохоронців у військовий час щодо ефективного функціонування цих органів в умовах військових конфліктів. Наголошується на тому, що в суспільстві правоохоронці відіграють важливу роль у збереженні правопорядку, безпеки та довіри громадськості до правової системи. Вони захищають права та свободи громадян, забезпечують розслідування злочинів та притягнення винних до відповідальності. Їх професійна діяльність вимагає високої кваліфікації, знання права та етичних норм, а також вміння ефективно взаємодіяти з громадою. У військовий час правова підготовка правоохоронців набуває особливого значення, оскільки воєнний конфлікт створює низку юридичних викликів і проблем, які потребують високої кваліфікації юристів. Для ефективної боротьби з правопорушеннями та військовими злочинами у військовий час необхідно також покращувати підготовку правоохоронних органів з урахуванням реалій військового часу. Це охоплює широкий спектр заходів, включаючи підвищення кваліфікації персоналу, впровадження новітніх технологій та спеціального обладнання, покращення системи обміну інформацією між правоохоронними органами, співпрацю з іншими державними та міжнародними установами. Відомча юридична освіта гравців у сфері правопорядку та оборони є необхідним фактором для забезпечення ефективного функціонування та захисту інтересів держави та повинна адаптуватися до нових умов. Наголошується, що одним із ключових напрямів удосконалення підготовки правоохоронців у військовий час є психологічна стійкість. Правоохоронці у військовий час виконують складні та відповідальні завдання, пов'язані з забезпеченням безпеки, захистом прав і інтересів громадян та збереженням правопорядку. У таких ситуаціях важливим елементом їхньої підготовки є психологічна готовність до дій. Важливою складовою частиною психологічної підготовки правоохоронців у військовий час є надання їм психологічної підтримки. Правоохоронці можуть зазнавати стресу, травм та інших психологічних навантажень у результаті своєї служби. Проведення психологічних тренінгів, консультування психолога та створення системи підтримки можуть допомогти правоохоронцям долати стрес та підтримувати психологічну стійкість.

Ключові слова: підготовка правоохоронців, освітні компоненти професійної підготовки, вдосконалення освітнього стандарту за спеціальністю право.

Konstantinov Serhii. Directions for improving the training of law enforcement officers in wartime

The article is devoted to issues of improving the training of law enforcement officers in wartime. Issues of readiness of law enforcement officers to counter offenses and war crimes are considered. The tasks facing law enforcement agencies are analyzed. Problematic issues of law enforcement training in wartime regarding the effective functioning of these bodies in the conditions of military conflicts are summarized. It is emphasized that in society, law enforcement officers play an important role in maintaining law and order, security and public trust in the legal system. They protect the rights and freedoms of citizens, ensure the investigation of crimes and the prosecution of the guilty. Their professional activity requires high qualifications, knowledge of law and ethical

norms, as well as the ability to effectively interact with the community. In wartime, the legal training of law enforcement officers becomes especially important, since the military conflict creates a number of legal challenges and problems that require highly qualified lawyers. In order to effectively combat crimes and war crimes in wartime, it is also necessary to improve the training of law enforcement agencies taking into account the realities of wartime. This covers a wide range of measures, including staff training, introduction of the latest technologies and special equipment, improvement of the information exchange system between law enforcement agencies, cooperation with other state and international institutions. Departmental legal education of players in the field of law and order and defense is a necessary factor to ensure the effective functioning and protection of the interests of the state and must adapt to new conditions. It is emphasized that one of the key directions for improving the training of law enforcement officers in wartime is psychological stability. Law enforcement officers in wartime perform complex and responsible tasks related to ensuring security, protecting the rights and interests of citizens, and maintaining law and order. In such situations, an important element of their preparation is psychological readiness for action. An important component of the psychological training of law enforcement officers in wartime is providing them with psychological support. Law enforcement officers may experience stress, injuries and other psychological burdens as a result of their service. Conducting psychological trainings, consulting a psychologist and creating a support system can help law enforcement officers overcome stress and maintain psychological stability.

Key words: *training of law enforcement officers, educational components of professional training, improvement of the educational standard in the specialty of law.*

Військовий час, який характеризується воєнним конфліктом та загрозою національній безпеці, ставить перед правоохоронними органами надзвичайно важливе завдання – забезпечити правопорядок та протидіяти правопорушенням та військовим злочинам. У статті розглянемо роль правоохоронних органів у протидії правопорушенням та військовим злочинам у військовий час та шляхи покращення їх підготовки.

Правоохоронні органи, такі як Національна поліція, Служба безпеки, Національна гвардія, Державна прикордонна служба та інші спеціалізовані підрозділи, відіграють ключову роль у підтриманні правопорядку та забезпеченні безпеки під час військових конфліктів. Ними здійснюється контроль за виконанням законів України та норм міжнародного гуманітарного права, запобігання та розслідування злочинів, а також забезпечення захисту прав та інтересів громадян.

Одним із ключових аспектів протидії правопорушенням та військовим злочинам є запобігання їх виникненню. Проактивні заходи, такі як інформаційна робота та попереджувальні кампанії та навчання, спрямовані на своєчасне виявлення потенційних загроз та запобігання їх реалізації. Правоохоронні органи повинні забезпечувати постійний моніторинг ситуації, аналізувати дані та інформацію з різних джерел з метою передбачення можливих правопорушень та злочинів,

а також взаємодію з населенням та первинну психологічну підтримку.

Для ефективної боротьби з правопорушеннями та військовими злочинами у військовий час необхідно також покращувати підготовку правоохоронних органів з урахуванням реалій військового часу. Це охоплює широкий спектр заходів, включаючи підвищення кваліфікації персоналу, впровадження новітніх технологій та спеціального обладнання, покращення системи обміну інформацією між правоохоронними органами, співпрацю з іншими державними та міжнародними установами, зміну освітніх компонентів у стандарті навчання за спеціальністю 081 «Право» [1].

Підготовка правоохоронців у військовий час є одним із найважливіших аспектів забезпечення безпеки та порядку в суспільстві. У таких непередбачуваних умовах, коли загроза військового конфлікту є реальною, правоохоронні органи виконують важливу роль у збереженні правопорядку та захисті громадян [2, с. 61–63]. Проте підготовка правоохоронців у військовий час стикається з численними проблемами, які необхідно вирішити для ефективного функціонування цих органів в умовах військових конфліктів.

Назвемо основні з цих проблем.

1. Недостатня спеціалізована підготовка. Однією з основних проблем підготовки правоохоронців у військовий час є недостатня спеціалізованість. Зазвичай

правоохоронні органи навчаються забезпечувати правопорядок в мирний період, але військовий конфлікт вимагає зовсім інших навичок та знань. Правоохоронці повинні володіти військовими тактичними навичками, знати особливості роботи в умовах бойових дій та ефективно взаємодіяти зі збройними силами, вміти працювати з населенням у прикордонних районах та на звільнених територіях, надавати первинну психологічну допомогу особам, які втратили майно чи близьких. Крім того, військовий час вимагає ґрунтовної підготовки до розслідування військових злочинів та злочинів, пов'язаних з війною.

2. Недостатній ресурсний потенціал. Ще однією серйозною проблемою є недостатній ресурсний потенціал для підготовки правоохоронців у військовий час. В умовах військового конфлікту, коли звичайні правоохоронні функції можуть бути обмеженими або недоступними, необхідно забезпечити правоохоронні органи достатніми людськими, матеріальними та фінансовими ресурсами. Це включає в себе достатню кількість кваліфікованих і досвідчених кадрів, а також сучасну техніку та обладнання. Крім цього, значною проблемою є переміщення закладів вищої освіти у безпечні регіони і залишення при цьому їхніх матеріально-технічних баз та ресурсів на окупованих територіях.

3. Координація зі збройними силами. Недостатньо ефективна координація між правоохоронними органами та збройними силами є ще однією важливою проблемою. В умовах військового конфлікту необхідно максимально взаємодіяти та співпрацювати зі збройними силами для забезпечення безпеки та виконання завдань. Це вимагає спеціальної підготовки, створення спільних командних структур та регулярних тренувань з метою забезпечення ефективної співпраці між цими двома структурами.

4. Психологічне напруження та стрес. У військовий час правоохоронці зазнають набагато суттєвішого психологічного напруження та стресу. Вони виконують свої обов'язки в умовах високого ризику для життя, постійно знаходяться під тиском обставин, повинні приймати рішення у складних ситуаціях та за наявності реальних загроз для життя оточуючих. Недостатня підготовка до психологічного

стресу та недоступність підтримки можуть вплинути на працездатність та рішення правоохоронців [3, с. 32–35].

З огляду на це підготовка правоохоронців, особливо у військовий час, повинна мати ґрунтовну юридичну основу. Національна поліція, Служба безпеки, Національна гвардія, Державна прикордонна служба виконують широкий спектр завдань, які пов'язані з запобіганням злочинам, розслідуванням протиправних дій та забезпеченням громадського порядку. Їхні обов'язки включають патрулювання території, затримання правопорушників, збір доказів, підготовку матеріалів для судових справ, забезпечення безпеки під час масових заходів тощо. Правоохоронці також виконують функції розслідування та доказової роботи. Вони збирають докази, проводять допити, розслідують злочини та забезпечують підготовку матеріалів для судових процесів. У цьому процесі вони повинні дотримуватися принципів законності, недоторканності прав людини та забезпечувати справедливість.

Для успішного виконання цих завдань правоохоронці повинні мати глибокі юридичні знання з права та вміння застосовувати їх на практиці. У прикордонних районах правоохоронець досить часто є єдиним представником влади та повинен приймати юридично грамотні та обґрунтовані рішення.

Правоохоронні органи часто співпрацюють з іншими суб'єктами правової системи, такими як прокуратура, суди, адвокати та інші правові інституції. Вони забезпечують дотримання законності під час розгляду справ у судах, надають необхідні докази та інформацію, що допомагає прийняти обґрунтовані рішення [4].

У суспільстві правоохоронці відіграють важливу роль у збереженні правопорядку, безпеки та довіри громадськості до правової системи. Вони захищають права та свободи громадян, забезпечують розслідування злочинів та притягнення винних до відповідальності. Їх професійна діяльність вимагає високої кваліфікації, знання права та етичних норм, а також вміння ефективно взаємодіяти з громадою.

Таким чином, правоохоронці – це важлива група фахівців, які виконують правоохоронні функції у суспільстві. Вони є одним з різновидів юристів, оскільки їх

робота базується на знанні та застосуванні правових норм.

У військовий час правова підготовка правоохоронців набуває особливого значення, оскільки воєнний конфлікт створює низку юридичних викликів і проблем, які потребують високої кваліфікації юристів. Відомча юридична освіта гравців у сфері правопорядку та оборони є необхідним фактором для забезпечення ефективного функціонування та захисту інтересів держави та повинна адаптуватися до нових умов у таких напрямках:

– актуалізації навчальних програм. Один із ключових шляхів удосконалення відомчої юридичної освіти – це актуалізація навчальних програм. У воєнний час з'являються нові правові норми, міжнародні угоди та конвенції, які необхідно враховувати. Навчальні програми повинні бути оновлені, щоб включати актуальну інформацію про воєнне право, правовий статус учасників конфлікту, процедури воєнного судочинства, психологічну підготовку тощо. Забезпечення юристів сучасними знаннями та інструментами допоможе їм ефективно застосовувати правові норми в умовах воєнного конфлікту;

– підвищення кваліфікації та спеціалізації. У воєнний час різновиди правопорушень та юридичні проблеми можуть бути складнішими і специфічними. З огляду на це важливо забезпечити можливості для підвищення кваліфікації та спеціалізації юристів у певних сферах. Наприклад, це можуть бути спеціалізовані курси з воєнного права, права гуманітарних питань, міжнародного гуманітарного права, правил етики та поведінки у воєнний час. Така підготовка дозволить юристам зосередитися на конкретних аспектах воєнного права та надати якісну юридичну допомогу військовим підрозділам та населенню;

– практичних тренувань та симуляції. Використання практичних тренувань та симуляційних вправ є важливим елементом удосконалення відомчої юридичної освіти у воєнний період. Це можуть бути рольові ігри, симуляції юридичних ситуацій на полі бою, виконання завдань у штабному середовищі, психологічні тренінги тощо. Такі тренування дозволяють юристам набути практичних навичок у реальних умовах та швидко приймати

обґрунтовані юридичні рішення в стресових ситуаціях;

– міжнародного обміну досвідом. Важливим аспектом вдосконалення відомчої юридичної освіти є міжнародний обмін досвідом. Співпраця з іншими країнами, участь у міжнародних семінарах, конференціях та тренінгах дозволяє отримати нові знання, ознайомитися з кращими практиками та набути міжнародного досвіду у сфері воєнного права. Це сприятиме розширенню горизонтів та підвищенню професійного рівня юристів [5].

Посилення підготовки правоохоронців у військовий час є надзвичайно важливим завданням держави. До шляхів удосконалення підготовки правоохоронців у відомчих закладах вищої освіти, які можуть покращити їхні навички та ефективність під час воєнних дій, потрібно віднести:

– збільшення обсягу фізичної підготовки. Фізична сила та витривалість є ключовими аспектами підготовки правоохоронців у військовий час. Удосконалення фізичної форми правоохоронців допоможе збільшити їхню витривалість під час носіння важкого спорядження, переміщення на великі відстані та виконання різних фізичних завдань на полі бою. Тренування з важкими вантажами, біг, плавання та інші види фізичної активності повинні стати неодмінною частиною підготовки правоохоронців;

– спеціалізовану підготовку. Правоохоронці у військовий час повинні мати спеціалізовані навички, які дозволять їм ефективно діяти в різних ситуаціях. Це можуть бути такі напрями, як медична підготовка, стрільба, рятувальні операції, технічна експертиза тощо. Забезпечення правоохоронців необхідними навичками та знаннями у цих галузях допоможе їм бути більш ефективними під час виконання службових обов'язків у воєнний період;

– підвищення рівня морально-психологічної стійкості. Військова діяльність може бути фізично й емоційно виснажливою для правоохоронців, тому надзвичайно важливо забезпечити їм відповідну морально-психологічну підготовку. Тренування зі стресостійкості, психологічна підтримка, формування командної дисципліни та сприяння позитивному психологічному клімату – це ті аспекти, які варто врахову-

вати для забезпечення морально-психологічної стійкості правоохоронців;

– зміцнення взаємодії з іншими силами безпеки. У військовий час правоохоронні органи мають активно співпрацювати з військовими, розвідувальними та рятувальними службами. Спільна підготовка, проведення спільних навчань та тренувань допоможуть створити єдину команду, яка зможе ефективно виконувати завдання у воєнний період. Важливо розробляти спеціальні процедури та протоколи спільних дій для забезпечення взаємодії між різними силами безпеки;

– використання сучасних технологій. Сучасні технології, такі як віртуальна реальність, симулятори, дрони та інші інноваційні розробки, можуть бути ефективними засобами підвищення рівня підготовки правоохоронців у військовий час. Вони дозволяють створювати реалістичні ситуації, в яких правоохоронці можуть тренуватися без реальної загрози для життя та здоров'я. Використання таких технологій сприяє покращенню реакції, координації та прийняттю швидких та обґрунтованих рішень у стресових ситуаціях.

Одним із ключових напрямів удосконалення підготовки правоохоронців у військовий час є психологічна стійкість. Правоохоронці у військовий час виконують складні та відповідальні завдання, пов'язані з забезпеченням безпеки, захистом прав і інтересів громадян та збереженням правопорядку. У таких ситуаціях важливим елементом їхньої підготовки є психологічна готовність до дій.

Одним із ключових шляхів вдосконалення психологічної підготовки правоохоронців є забезпечення їхньої професійної підготовки. Це включає ознайомлення з правилами та процедурами служби, освоєння навичок та технік, необхідних для ефективного виконання службових завдань. Правильна та систематична професійна підготовка сприяє розвитку впевненості та самодисципліни у правоохоронців.

Військовий час може бути дуже непередбачуваним та емоційно напруженим. Правоохоронці повинні мати високу емоційну стабільність та здатність контролювати свої емоції у стресових ситуаціях. Тренування технік регулювання стресу,

таких як дихальні вправи та медитація, можуть допомогти правоохоронцям зберегти емоційний баланс і зосередитися на ефективному виконанні своїх обов'язків.

Уміння ефективно спілкуватися є ключовим аспектом психологічної підготовки правоохоронців. У військовий час важливо вміти встановлювати контакт з громадянами, партнерами та іншими членами правоохоронних органів. Тренування комунікаційних навичок, таких як активне слухання, вміння сприймати невербальні сигнали та конструктивна взаємодія, допоможуть правоохоронцям побудувати довіру та сприяти успішному виконанню службових завдань.

Важливою складовою частиною психологічної підготовки правоохоронців у військовий час є надання їм психологічної підтримки. Правоохоронці можуть зазнавати стресу, травм та інших психологічних навантажень у результаті своєї служби. Проведення психологічних тренінгів, консультування психолога та створення системи підтримки можуть допомогти правоохоронцям подолати стрес та підтримувати психологічну стійкість.

Зараз правоохоронці можуть опинитися в ситуаціях, коли вони повинні приймати рішення та керувати групою людей. Розвиток лідерських якостей, таких як вміння приймати швидкі та обґрунтовані рішення, мотивувати команду та координувати дії, є важливим аспектом психологічної підготовки. Тренування лідерських навичок сприятиме підвищенню ефективності дій правоохоронців у військових умовах.

У військовий час правоохоронці можуть відчувати відчуженість та відсутність підтримки з боку родини та близьких людей. Важливою частиною психологічної підготовки є створення умов для підтримки соціального контакту між правоохоронцями та їхніми родинами. Регулярне спілкування, підтримка і розуміння з боку колег та сім'ї допомагають знижувати стрес та покращувати психологічний стан правоохоронців.

Таким чином, військовий час вимагає від юристів високого рівня професійної підготовки та навичок. Вдосконалення відомчої юридичної освіти є ключовим елементом для забезпечення ефективного функціонування правових механізмів у воєнний період. Актуалізація навчальних програм,

підвищення кваліфікації та спеціалізації, практичні тренування та симуляції, а також міжнародний обмін досвідом – це шляхи, які можуть сприяти покращенню якості юридичної освіти та підготовки юристів у військовий час. Запровадження таких заходів допоможе створити кваліфіковані та професійні юридичні кадри, які зможуть ефективно захищати інтереси держави та забезпечувати правопорядок у воєнний період.

Психологічна підготовка правоохоронців у військовий час є невід'ємною складовою частиною їхньої професійної підготовки. Забезпечення емоційної стабільності, комунікаційних навичок, пси-

хологічної підтримки, розвитку лідерських якостей та підтримки соціального контакту є ключовими шляхами вдосконалення психологічної підготовки правоохоронців. Ці заходи сприяють зміцненню психологічної стійкості, підвищенню ефективності та успішному виконанню службових обов'язків. Важливою є також систематична оцінка та оновлення програми психологічної підготовки з урахуванням специфіки військових умов та потреб правоохоронців. Тільки через постійне вдосконалення можна забезпечити максимальну підготовку правоохоронців до виконання їхніх важливих завдань у військовий час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для першого (бакалаврського) бакалаврського рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 644. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf>.

2. Загуменна Ю.О. Підготовка персоналу сектору безпеки і оборони як основа забезпечення національної безпеки України. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : збірник наукових праць / МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : ХНУВС, 2022. 440.

3. Барко В.В., Барко В.І., Остапович В.П. Готовність керівників поліцейських підрозділів до підтримання психологічного здоров'я персоналу. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : збірник наукових праць / МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

4. Тактико-спеціальна підготовка : навчальний посібник / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.

5. Деканоїдзе Х., Хелашвілі М. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. Київ, 2018. 164 с.